

Tit. 4 : *Omnia munda mundis; infidelibus autem nihil est mundum*; legi etiam potest D. Thomas, infra q. 70, et in 4. 2, quæst. 102, art. 5, ad 4, ubi optime declarat rationem hujus cæremoniæ et sacramenti. Quomodo autem dicatur esse sacramentum veteris legis, in principio hujus disputationis explicatum est; nam licet ante legem fuerit instituta, mansit tamen in lege, et erat quasi janua ad cætera sacramenta illius legis; quia sine illa nullus ad legales cæremonias admittebatur, ut D. Thomas docuit 4. 2, q. 102, art. 5. Denique, quod circumcisio fuerit signum præfigurativum gratiæ futuræ, certissimum est, ita ut nullus sacris litteris mediocriter eruditus id ignoret, ut Augustinus dixit lib. 6 contra Jul., cap. 3. Quod vero fuerit signum demonstrativum gratiæ præsentis, tam certum est, quam est certa ejusdem Augustini sententia supra tractata; atque ita tota conclusio satis constat ex dictis inter explicandas superiores Patrum sententias. Unde ad earum fundamenta nihil aliud respondere oportet.

SECTIO II.

Utrum in veteri lege fuerint alia sacramenta præter circumcisionem.

1. Hæc quæstio, suppositis his, quæ de cæremoniis veteris legis in Exod. et Levit. traduntur, et quæ supra de definitione sacramenti diximus, nullam difficultatem continet novam, quæ de re esse possit, sed solum de modo loquendi.

2. *In lege veteri plura fuerunt sacramenta præter circumcisionem.* — Primo enim de fide certum est, præter circumcisionem fuisse in lege veteri plures cæremonias sacras, atque sensibiles, ad aliquam cultorum Dei sanctificationem ordinatas, ut ex Exod. et Levit. constat. Secundo est certum, illas cæremonias non solum dedisse sanctificationem legalem, sed etiam significasse gratiam per Christum dandam. Ita docuit D. Thom. 4. 2, quæst. 102, art. 5. Et primo potest generaliter probari ex illo Pauli ad Cor. 10 : *Omnia in figura contingebant illis*; et in particulari, de agno paschali, ex illo 1 ad Cor. 5 : *Pascha nostrum immolatus est Christus*; et de legali sacerdotio et aspersione sanguinis taurorum et vitulorum, ex tota epist. ad Hebræos. Præterea hoc tradidit aperte Eugenius IV, in decreto de sacram. in Concil. Florent. Tertio, Dionys., cap. 5, de Eccl. Hierar., p. 4, dicit Synago-

gam habuisse carnalia sacramenta, quæ erant umbræ ac figuræ futurorum. Idem late atque eleganter explicat Eusebius Emis., homil. de Transfig. in Sabbatum post Dom. 4 quadrag., ubi ex Paulo ad Hebr. 9, tria tabernacula distinguit. Primum Synagoga, secundum Ecclesia, tertium cælum. Primum in umbra fuit et figura. Secundum in figura est et veritate. Tertium in veritate sola; in primo ostenditur vita, in secundo datur, in tertio possidetur; non enim sacramenta Ecclesiæ, sicut sacramenta Synagogæ medicinam docent et ostendunt, sed ipsa potius sunt medicina et remissio peccatorum. Idem tradit Ambrosius, lib. 4 de Sacram., cap. 4 et 6, et lib. de his qui initiantur mysteriis, cap. 8 et 9. Denique frequenter Patres hanc differentiam constituunt inter illa sacramenta et nostra, quod illa tantum erant signa futuræ gratiæ et non causæ præsentis, sicut nostra, ut referemus latius in fin. quæst. 62. Quarto potest adjungi ratio, quia illæ cæremoniæ fuerunt ab ipso Deo sapientissime institutæ ad profitendam fidem, et excitandam spem Christi venturi; ergo non debuerunt institui propter id solum, quod exterius in eis fiebat, sed propter mysterium quod in eis latebat. Posset denique idem confirmari, explicando singulorum sacramentorum significationes; sed quoniam id copiose præstitit D. Thom., 4. 2, quæst. 102, art. 5, non est quod in ea re immoremur.

3. Tertio probabilius est, illas cæremonias non fuisse demonstrativas gratiæ præsentis, quæ per eas vel in eis daretur, circumcisione excepta. Hoc probandum est late infra in q. seq., et ideo hic tantum supponitur, ut necessarium ad id, de quo agimus; ex his enim sequitur, non esse certum, atque de fide, an illæ cæremoniæ fuerint propria et vera sacramenta simpliciter et univoce; an vero tantum secundum quid, ita ut hoc ipso, quod dicuntur sacramenta vetera, illa sit conditio diminuens; pendet enim hoc ex vera definitione sacramenti, de qua nihil hactenus definitum est de fide. Quart. tamen ex principiis a nobis positis necessario sequitur, fuisse in lege veteri alia sacramenta præter circumcisionem quæ proprie, simpliciter et univoce sacramenta dicenda sunt. Quæ assertio est magis consentanea modo loquendi Conciliorum, præsertim Florent. loco supra citato, et Trident., sess. 7, et omnium Patrum; ita enim de illis sacramentis loquuntur. Ratio vero ex dictis conficitur, quia præter circumcisionem fuere aliæ cæremoniæ sacræ sanctificationem signi-

ficantes; ergo præter circumcisionem fuerunt alia vera ac propria sacramenta. Atque hic adjungi possunt omnia, quibus supra ostendimus, sacramenta vetera fuisse univoce sacramenta. Item possunt adduci omnes utilitates sacramentorum, quæ in illa lege locum habuerunt, præsertim propter infirmitatem et imperfectionem illius populi, qui per hæc sacramenta in unum religionis nomen congregabatur et ad specialem Dei cultum assumebatur, et ab aliis gentibus et falsis cultibus separabatur et abstrahebatur.

4. *Nostrorum sacramentorum figuræ.* — Posset autem hoc loco quæri primo, quis fuerit numerus illorum sacramentorum et quomodo discernenda sint, tam inter se, quam ab aliis cæremoniis et observantiis illius legis et præsertim a sacrificiis. Sed ad hæc explicanda necessarium esset hoc loco magnam Exodi et Levitici partem interpretari, quod alienum est a nostro instituto et parum utile ad doctrinam moralem. Quapropter pro scolastico instituto sufficere existimo, quæ de hac re tradidit D. Thom. 4. 2, q. 102, art. 5, ubi hæc sacramenta revocat ad tria capita præter circumcisionem. Quædam enim instituta fuere ad consecrandos Sacerdotes et Pontifices. Alia vero ad quemdam usum et participationem rerum sacrarum seu recognitionem beneficiorum Dei, ut agnus paschalis. Alia denique ad expiationes et purificationes legalium irregularitatum vel peccatorum. Et ita fuerunt in illa lege sacramenta, quæ fuere figuræ quatuor nostrorum sacramentorum; nam circumcisio fuit figura baptismi; agnus paschalis Eucharistiæ, sacerdotium legale nostri sacerdotii, et expiationes omnes sacramenti poenitentiae; matrimonium vero non fuit tunc sacramentum, quia nondum facta fuerat conjunctio Verbi cum humanitate, nec data gratia quæ concupiscentiam superat, nec nostrum sacramentum matrimonii habuit tunc spirituales figuram, quia per ipsum matrimonii contractum semper fuit aliquomodo adumbratum, et quia cum non sit adeo perfectum, nec singulis necessarium, non oportuit specialius præfigurari. De confirmatione autem et extrema unctione, ait D. Thomas, non habuisse proprias figuras, quia in illo datur plenitudo Spiritus Sancti; per hoc vero proxime præparatur homo ad introitum gloriæ; ut ergo significaretur, illam legem fuisse egenam et gratia vacuum, et non introduxisse homines ad regnum, cujus janua tunc aperta non erat, ad hoc significandum non fuerunt in illa lege illa

duo sacramenta etiam in figura et imagine. Hæc quidem sufficiunt de numero illorum sacramentorum, ex quibus facile erit, ea inter se distinguere. Quomodo autem a sacrificiis distinguenda sint, ex supra dictis de distinctione sacrificii et sacramenti petendum est, solumque observandum, quoniam sacrificia multa offerebantur in expiationem peccatorum vel irregularitatum, difficile esse semper distinguere in his sacrificia a sacramentis; et ita D. Thomas in citato loco interdum videtur illa confundere; semper tamen observari potest aliquid, quod immediate fiebat in cultum Dei, ut elevatio in altari, concrematio et aliquid simile; id enim proprie habebat rationem sacrificii; aliquid vero quodammodo inde resultabat, quod fiebat circa fideles ad eorum sanctificationem, ut aspersione aliqua vel inunctio, ut sumitur ex Num. 19, Exod. 24, ad Hebr. 9, et in hujusmodi cæremonia sita maxime erat ratio sacramenti, juxta doctrinam supra traditam. Unde etiam verisimilius mihi est hujusmodi purificationes, quando fiebant circa res inanimatas, ut circa vestes vel domum, etc., non fuisse proprie sacramenta, sed quasi sacramentalia, quia non erant cæremoniæ immediate ad sanctificationem hominum ordinatæ. Atque hinc facile erit, hæc sacramenta ab aliis observantiis distinguere, et legi etiam potest D. Thomas prædicta quæst., art. 3 et 6.

5. *Hæc sacramenta vetera fuerunt necessaria, tantum necessitate præcepti.* — *Circumcisione utentes ad professionem illius legis tenebantur ad cætera sacramenta, alii non item.* — Secundo, quæri potest, an hæc sacramenta vetera fuerint illo tempore hominibus necessaria ad salutem; nam hoc pertinet etiam ad quæstionem, an sint sacramenta. In quo breviter dicendum est, si sermo sit de necessitate, quæ antecedit institutionem, non fuisse necessaria, fuisse tamen valde utilia propter rationes supra factas. Si vero sit sermo de necessitate, quæ consequitur institutionem, dicendum est, illa non fuisse necessaria necessitate medii, quia non habebant aliquem effectum ad salutem necessarium, fuisse tamen necessaria necessitate præcepti, non quidem omnibus hominibus, sed his tantum qui erant de populo Israel, quibus erat circumcisio imperata. Nam, ut diximus, circumcisio erat veluti janua illorum sacramentorum, quia non licebat illis uti, nisi hominibus circumcisis, ut constat Exod. 12, ubi in particulari est sermo de agno paschali. Est autem eadem

ratio de cæteris sacramentis, ut constat ex discursu Exod. et Levit., et ex Act. 16 et 21 non obscure colligitur, et ex omnibus supra tractatis; intelligendum autem est de viris, nam fœminæ non poterant circumcidi; pertinebant autem ad illum populum ratione originis et parentum, et hoc ipso erant capaces sacramentorum. E contrario vero omnes circumcisi tenebantur ad legem servandam, juxta illud Paul. ad Gal. 5: *Testificor omni homini circumcidenti se, quoniam debitor est universæ legis faciendæ.* Quod intelligendum est de his, qui utebantur circumcisione, quatenus erat professio illius legis; nam aliæ gentes, quæ tantum propter quandam imitationem Abrahamæ, vel consuetudinem circumcidebantur, non propterea tenebantur ad alia sacramenta illius legis suscipienda, ut de Ægyptiis, Moabitibus, et aliis notat Hieron., Jerem. 9, circa illa verba: *Visitabo super omnem, qui circumcisum habet præputium.* Igitur sacramenta vetera Judæis erant necessaria necessitate præcepti, ita enim in lege præcepta erant, aliis vero nationibus nullo modo erant necessaria, nisi ex suppositione, quod vellent circumcidi, et illam legem profiteri. Quamvis enim circumcisio non fuerit omnibus præcepta, sed tantum Abrahamæ et ejus familiæ, ac posteritati, ut patet Gen. 17, et iterum attingemus infra, q. 70, tamen omnibus nationibus fuit proposita, ut, si vellent, illa uti possent, et per illam legi subjici, ut constat cap. 12 Exodi, ubi exteris nationibus dabatur facultas comedendi de agno paschali, si vellent circumcidi, et Judith 14, Nachor circumcisis fuit, et populo annumeratus. Postquam legis professionem, sicut poterat aliquis uti sacramentis veteribus, ita etiam erant illi necessaria eo modo, quo dictum est.

ARTICULUS IV.

Utrum post Christum debuerint esse aliqua sacramenta (4, d. 1, q. 1, art. 2, q. 5. Et d. 2, art. 4, q. 1. Et 4 Cont., c. 57).

1. *Ad quartum sic proceditur. Videtur, quod post Christum non debuerint esse aliqua sacramenta. Veniente enim veritate debet cessare figura. Sed gratia et veritas per Jesum Christum facta est, ut dicitur Joan. 1. Cum igitur sacramenta sint veritatis signa sive figuræ, videtur quod post Christi passionem sacramenta esse non debuerint.*

2. *Præterea, sacramenta in qui usdam ele-*

mentis consistunt, ut ex supra dictis patet (quæst. præc., art. 4 et 5). Sed Apostolus dicit Galat. 4: Cum essemus parvuli, sub elementis mundi eramus servientes; nunc autem temporis plenitudine veniente, jam non sumus parvuli; ergo videtur, quod non debeamus Deo servire sub elementis hujus mundi, corporalibus sacramentis utendo.

3. *Præterea, apud Deum non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio, ut dicitur Jacob. 1. Sed hoc videtur ad quamdam mutationem divinæ voluntatis pertinere, quod alia sacramenta nunc hominibus exhibeat ad sanctificationem tempore gratiæ, et alia ante Christum. Ergo videtur, quod post Christum non debuerint alia sacramenta institui.*

Sed contra est, quod Augustinus dicit contra Faustum (lib. 19, c. 13, tom. 6), quod sacramenta veteris legis sunt ablata, quia impleta; et alia sunt instituta, virtute majora, utilitate meliora, actu faciliora, numero pauciora.

Respondeo dicendum, quod sicut antiqui Patres salvati sunt per fidem Christi venturi, ita et nos salvamur per fidem Christi jam nati et passi. Sunt autem sacramenta quædam signa protestantia fidem, qua homo justificatur. Oportet autem aliis signis significari futura, præterita seu præsentia. Ut enim Augustinus dicit 19 contra Faustum, eadem res aliter annunciatu faciendæ, aliter facta, sicut ipsa verba passurus et passus non similiter sonant. Et ideo oportet quædam alia sacramenta esse in nova lege, quibus significantur ea, quæ præcesserunt in Christo, præter sacramenta veteris legis, quibus prænunciabantur futura.

Ad 1 ergo dicendum, quod, sicut Dionysius dicit in 5 cap. Eccles. Hierar., status novæ legis medius est inter statum veteris legis, cujus figuræ implentur in nova lege, et inter statum gloriæ, in qua omnis nude et perfecte manifestabitur veritas; et ideo tunc nulla erunt sacramenta. Nunc autem quamdiu per speculum, et in ænigmate cognoscimus (ut dicitur 1 ad Corinth. 13) oportet nos per aliqua sensibilia signa in spiritualia devenire. Quod pertinet ad rationem sacramentorum.

Ad 2, dicendum, quod sacramenta veteris legis Apostolus vocat egena et infirma elementa, quia gratiam nec continebant, nec causabant. Et ideo utentes illis sacramentis, dicit Apostolus sub elementis mundi Deo servisse. Quia scilicet nihil aliud erant, quam elementa hujus mundi. Nostra autem sacramenta gra-

tiam continent et causant; et ideo non est de eis similis ratio.

Ad 3, dicendum, quod sicut paterfamilias non ex hoc habere monstratur mutabilem voluntatem, quod diversa præcepta familiæ suæ proponit pro temporum varietate, non eadem præcipiens hyeme et æstate, ita non ostenditur aliqua mutatio esse circa Deum, ex hoc, quod alia sacramenta instituit post Christi adventum, et alia tempore legis, quia illa fuerunt congrua gratiæ præsentialiter demonstrandæ.

DISPUTATIO VI.

DE INSTITUTIONE ET NECESSITATE SACRAMENTORUM LEGIS GRATIÆ.

Hæc disputatio brevissime a nobis expedienda est, quoniam hæc institutio multo commodius in singulis sacramentis explicabitur, et similiter uniuscujusque sacramenti necessitas et perfectio. De numero etiam horum sacramentorum novæ legis, quæ ad præsentem disputationem pertinere poterat, tractat D. Thomæ infra q. 65, et ideo, ne ordinem ejus invertamus, in commentariis illius questionis illam partem explicabimus. Hic vero ad doctrinæ complementum solum in genere tractabimus, an in lege gratiæ debuerint sacramenta institui, et quantum priora sacramenta perfectione superent.

SECTIO I.

Utrum in lege gratiæ fuerint sacramenta necessaria.

1. *Qui hæretici omnia sacramenta abjecerunt.* — Non defuerunt hæretici, qui omnia sacramenta legis gratiæ abjecerunt, ut de Archonticis referunt Epiphanius hæres., 4, et Theodor., lib. 4 fabul., quamvis August. et Damascen. de hæreticis scribentes hunc taceant errorem. Eundem tribuit Gnosticis Iren., lib. 3, cap. 18, et Epiph., hæres. 34, circa fin. ubi eos Marchoseos vocat. Eundem tribuit Guido Carmel. Catharistis, qui diversi sunt a Catharis. Hi enim solam pœnitentiam, illi vero omnia sacramenta negabant, quos aliqui putant fuisse illos, quorum Augustinus meminit, hæres. 46, et a Manichæo dicitur originem duxisse, qui fuerunt anno Domini 279, sub Aureliano Imperat., et Felice I Pontif.; ita Prateol., verbo Catharistæ, et Castro verbo Sacramenta. Sanderus autem, lib. 7, de Visib. monar., hæres. 447, putat esse recentiores et

vixisse sub Alex. III, Feder. I Imperat., et damnatos esse in Concil. Lateran. sub Alex. III, 3 p., c. 27. Sed incertum est, quid horum verius sit; quia neque in dicto Concilio, neque apud August. fit mentio hujus erroris, quamvis Catharistæ ibi nominentur. Denique Joan. XXII, in Extravag. Sancta Romana, de Relig. domibus, refert hæreticos Fraticellos omnia Ecclesiastica sacramenta despexisse. Hujus hæresis nullum video apprens fundamentum in Scriptura aut Patribus; solum potest adduci congruentia, quia perfectioni legis gratiæ repugnare videtur, ut serviamus Deo sub elementis mundi hujus et sub umbris et figuris, nam veniente veritate cessant figuræ; veritas autem per Christum facta est, et ideo de veteribus ait Paulus, ad Hebr. 10, habuisse umbram futurorum, de nobis autem, habere ipsam imaginem rerum.

2. *In lege gratiæ sunt vera sacramenta.* — *Cur in hoc statu sacramenta esse debeant, variæ congruentiæ.* — Dicendum vero est primo in lege gratiæ esse instituta vera ac propria sacramenta. Est de fide definitum in Concil. Florent. et Trident., locis sæpe citatis; quamvis enim sub hac voce non constet certe, haberi hanc veritatem expressam in novo testamento, tamen res ipsa evidentissime continetur, ut ostensum est in superioribus, cum de nomine et ratione sacramenti tractando, eam ex variis testamenti locis collegimus, et idem probant Sanctorum testimonia ibi citata. Denique res est notior apud catholicos, quam ut probatione indigeat. Rationes vero seu congruentiæ hujus institutionis ex superioribus peti etiam possunt; nam omnes utilitates signorum sensibilium et sacramentorum, quæ proveniunt ex ipsa natura hominis, et modo cognitionis ejus, et connaturali modo colendi Deum, quasque diximus habere locum in statu innocentiae, multo magis illum habent in statu legis gratiæ. Primo, quia etiam in hoc statu debetur Deo cultus externus, quia ex ipsa lege naturæ proficiscitur, et gratia non destruit naturam, sed perficit. Secundo, quia in hoc statu Ecclesia visibilis, ex hominibus constans, est maxime una, et ideo maxime indiget signis sacris sensibilibus, quibus congregatur. Tertio, quia nunc in Ecclesia habet Christum Deum hominem, quem, ut caput suum veneratur, ejusque fidem profitetur, et ideo sicut ipse non tantum spiritu sed etiam corpore constat, ejusque passio et mysteria sensibilibus peracta sunt, ita oportet, ut ejus memoria sensibilibus signis renovetur, ut illo-